

Nieuw kunstwerk van Giny Vos in de Oude Lombardsteeg te Leeuwarden.

Op 27 augustus 2015 een bijzonder kunstwerk onthuld in de Oude Lombardsteeg te Leeuwarden. De Oude Lombardsteeg is een smalle steeg die een belangrijke doorloop vormt van de Nieuwestad naar het Lombardplein / Ruiterskwartier. In de historische binnenstad ziet de Lombardsteeg er op dit moment wat groezelig uit. Bij de vernieuwing van het Wilhelminaplein en omgeving wilde de gemeente Leeuwarden daarom ook de Oude Lombardsteeg aanpakken en op die locatie een kunstwerk realiseren. Na een selectieprocedure werd het ontwerp van Giny Vos (Amsterdam) uitgekozen. Giny Vos baseert haar werk *Passage de la Baleine*, zoals de naam al verradt, op het skelet van een walvis en een passage. Het kunstwerk hangt straks op een hoogte van 3,5 meter.

Ellien Cusveller heeft in 2014 een gesprek met de kunstenaar

Wat dacht je toen je werd benaderd voor deze opdracht?

“Ik heb direct ‘ja’ gezegd. De opdracht klonk eigenlijk meteen goed, omdat het over een hele steeg ging en het schetsontwerp binnen het budget paste. Vervolgens hebben we met zijn allen – de selectiecommissie en alle geselecteerde kunstenaars – een rondleiding en een informatiemiddag gehad. Ik vond de locatie moeilijk, maar ik vond dat hier wel echt iets groots moest komen. Je kan niet te subtiel zijn op deze plek.”

En hoe ben je op het idee gekomen dat je er onderdoor loopt?

“Mijn uitgangspunt is de passages die je vaak ziet in Parijs. Een passage is een overdekte verbinding tussen twee straten, vaak ingericht als winkelgalerij en slechts toegankelijk voor voetgangers. Bij de aanleg of sanering van stadscentra in de negentiende eeuw was de passage een veelvuldig toegepaste verbindingsvorm. Die passages zijn in het leven geroepen om locaties groter en ordelijker te maken, om ze een chique karakter te geven. Ik dacht, dat moet deze steeg ook krijgen. Bij het lezen over Friesland en de geschiedenis van de terpen stuitte ik op een terp in Achlum waar de restanten van een bot van een walvis zijn gevonden. In 2010 werd er door archeologen in Jelsum een walviskaak gevonden. Deze twee gedachten, de passages in Parijs en de geschiedenis van Friesland, wilde ik samen brengen in een beeld van de huidige tijd. Door de structuur van de passage en het geraamte van de walvis samen te laten vallen ontstaat er een spannende, organische en nieuwe structuur. De skeletpassage zorgt voor organische overkoepeling waarmee een gelijkmatig ritme, structuur en orde in de steeg aan te brengen was. Het is fijn als een idee klopt, als het een logisch verhaal is – en voor mijn gevoel klopt dit.”

Hoe ben je bij het uiteindelijke ontwerp gekomen?

“Ik had het idee van een passage en een walvis en dan is de vraag: hoe krijg je dat bij elkaar? Dat is uiteindelijk nog een heel lang proces geweest. Ik ben naar Museum Naturalis gegaan om foto's maken van skeletten van de walvissen. Ik heb ook met kartonnen dozen de vorm van de steeg nagemaakt en daar ben ik bogen in gaan maken. Van heel abstract tot heel letterlijk; ik heb met veel vormen geëxperimenteerd.”

Hoe ben je daarna te werk gegaan?

“Je moet je voorstellen: je hebt een proef gemaakt van karton en dan heb je nog geen idee hoe je het in werkelijkheid gaat maken. Ik had wel heel snel een team gevormd omdat het zo'n grote opdracht is. Ik heb een architect betrokken, lichtexperts en een assistent. We hebben meerdere brainstorm sessies gehad over hoe ik het precies zou kunnen maken. Dat was heel goed, want je wil natuurlijk ook iets maken wat je goed kan onderhouden.”

De walvis 'zwemt' bijna over de hele steeg, kostte het veel tijd om te bedenken hoe de constructie in elkaar zou zitten?

“In het schaalmodel had ik nog houten vierkanten, maar op een gegeven moment dacht ik, ik moet een skelet ophangen aan een ander systeem. Het moet constructie zijn met een soort eenvoud. Het moet verhalend zijn, maar niet anekdotisch. Op een gegeven moment betrapte ik me erop dat ik te veel kunst aan het maken was. Toen ben ik teruggegaan en steeds meer een walvis gaan maken.”

Hoe wordt het werk uiteindelijk bevestigd?

“Het hoofd en de grootste ribben worden bevestigd aan de muren via chemische ankers. Sommige ribben staan ook op het dak van een laag gebouw in de steeg. Het werk krijgt zijn sterkte door de ruggengraat. Dat is een ronde buis waar alle kralen, de ruggenwervels, aan geschoven worden. Tussen elke ribben zitten drie van die kralen. In de ruggengraat zelf, in die koker, loopt alle bekabeling, dat vind ik mooi. Alles zit in het beest.”

Kwam je automatisch uit bij aluminium?

“God, wat heb ik allemaal bedacht. Eerst dacht ik nog aan ronde buizen, zoals bij speeltoestellen, dat ik die dan zou vormen en torderen. Toen ik met het schetsontwerp bezig was ben ik al een keer met de Mannen van Staal gaan praten – die de uitvoering doen. Volgens mij kwam ik binnen met het idee om het van staal te maken, maar kwam ik halverwege het gesprek met het voorstel om het van aluminium te maken. Ze lieten een stukje zien van aluminium dat geparelstraald is – dat zag er erg mooi uit. Ik werk al zolang met LEDs (verlichting) dat ik ook meteen zag dat het een mooie uitstraling zou krijgen als ik het zou combineren met LEDs. Bovendien moeten de ribben aan gevels bevestigd worden en zou de constructie erg ingewikkeld worden als de ribben van staal zouden zijn, vanwege het gewicht.”

Er komt dus ook licht in het werk?

“In de ribben en in de kop komen LEDstrips die per LED worden aangestuurd. Wat ik wil is dat het licht een soort golfbeweging gaat maken, als een zeedier dat zwemt in het water. Van voor naar achter, maar heel zacht en golvend. De kleuren van de LEDs worden parelmoerachtig, waardoor het de randen opzoekt met blauw en groen. Ik heb gelukkig een paar goede mensen om me heen die me daarbij helpen, die weten waar ik naartoe wil en die de kennis hebben om dat te kunnen maken.”

Ga je nog wat doen met de muren van de steeg?

“Ja, de muren worden in verschillende grijs tinten geschilderd. Het idee is om een soort museumzaal te creëren. Ik wil de steeg gewoon heel mooi maken, heel schoon. Ik heb ook een werk gemaakt in een steeg in Amsterdam, dat heet White Cube. Het was de meest vieze steeg van Amsterdam, er werd veel tegen de muren aangepist. Mijn idee was toen om te kijken of je het gedrag van mensen ook kan veranderen als je een hele mooie plek maakt. De titel White Cube refereert ook naar de witte museumzaal waar je respect voor hebt. En daar blijkt het te werken.

Ik heb gesproken met het Graffiti Platform Leeuwarden, want het is heel lang hun terrein geweest. Dat is natuurlijk niet voor niets, omdat daar veel niet gewenste graffiti werd aangebracht. Mijn plan B voor de Oude Lombardsteeg is, mocht het nou niet werken en de muren al heel snel beklad worden, dat de muren langzaam worden overgeschilderd in grijze vlakken waar meer patroon in zit. Het Graffiti Platform Leeuwarden gaat dit dan maken. Je moet als iets niet werkt ook kunnen zeggen: “Okay, wat gaan we anders doen”. Maar soms moet je lef hebben en iets uit proberen. Er worden ook dingen bedacht tegen vandalisme die niet werken. Ik geloof dat ze ooit telefooncellen een lichte kleur groen hebben gemaakt omdat dit minder vandalisme zou uitlokken – er zijn daarna nog nooit zoveel telefooncellen kapot gemaakt.”

Is er wel eens werk van jou vernield?

Ja, helaas wel. Er is ook een werk opgeruimd omdat het een hangplek werd voor jongeren. Dat nodigde iets te veel uit. Ik vond dat het nog wel een kans verdiende, maar zo gaat het soms. Dus het kan ook wel eens fout gaan, maar gelukkig gaat het meestal goed. Het klinkt een beetje zweverig, maar ik denk als dingen met aandacht zijn gemaakt, dat dit voelbaar is en ook een soort respect

afdwingen. Ik kan me zoveel werken herinneren waarvan ze tegen mij zeiden "Doe dat nou niet, weet je dat nou wel zeker", maar soms moet je gewoon iets proberen."

Is dat ook een doel van je werken – openbare ruimtes sociaal wenselijker maken?

"Nee, maar dat is soms wel een gevolg. Bijvoorbeeld een kunstwerk van mij op het Stationsplein in Apeldoorn. Dat werkt 's avonds als een veiliger plein. Dat was niet mijn uitgangspunt, maar het is wel mooi meegenomen. Ik ben niet uit om te provoceren, maar om een kleine verandering, een twist, een andere aandacht voor je omgeving te creëren."

Probeer je mensen ook waardering voor kunst of waardering voor de omgeving mee te geven?

"Niet zozeer waardering voor kunst, maar wel waardering voor andere dingen dan alleen maar alles wat functioneel is. Als ik de krant lees wordt alles gelinkt aan economie, maar een rijk leven is niet alleen maar economie. Ook schoonheid is belangrijk."

Hoe past het werk in de rest van je oeuvre?

"Jeetje, ik heb zoveel gedaan en het is allemaal zo verschillend. Het is een oeuvre geworden, maar niet omdat ik daar bewust mee bezig was. Soms komen elementen terug, maar dat gaat eigenlijk vanzelf. Ik ben gefascineerd door licht en daar ben ik wel steeds mee bezig. Ik vind kunstenaars die heel verschillend werk maken maar je steeds verrassen de leukste en interessantste kunstenaars. Vroeger was ik wel jaloers op kunstenaars die een eigen handschrift hadden of een beeldtaal in de wereld hadden gezet. Maar als ik nu daar naar kijk denk ik soms wel eens, "He, wat saai". Ik wil het moment voorkomen dat ik zelf denk "Oh ze is weer een Giny Vos aan het maken". Het gekke is dat sommige dingen wel steeds terug komen, zelfs dingen die ik in het begin heb gemaakt. Maar ik begin altijd blanco. Ik pak een wit vel of maak een maquette, ga er naar kijken, ga er mee spelen, lees eens wat, kom een plaatje tegen in de krant. Ik vind het heel spannend om iets te maken wat ik zelf ook nog nooit heb gezien, waar ik zelf nieuwsgierig naar ben. Ik ben heel blij als mensen het een kunstwerk herkennen en waarderen."

Is het maken van kunstwerken in de openbare ruimte lastig?

"Ik vind de openbare ruimte juist heel erg interessant om in te werken. Het is echt anders dan de kunstwerken in een museum of een galerie. Die werken reflecteren vaak op kunst maken en de museumwereld. Als je als kunstenaar in de openbare ruimte werkt dan moet je bijna wel een andere taal spreken. Je moet heel erg rekening houden met hoe je een werk neerzet, met de rest van de omgeving, de schaal van het werk, et cetera. Het interessante aan werken in de openbare ruimte is dat er vaak al zoveel is en dat je er dan iets aan kan toevoegen dat van een andere waarde is, een andere aandacht krijgt. Je moet je wel verhouden tot wat er daar allemaal zich afspeelt. Ik vind dat echt heel erg leuk en als het dan lukt ben ik heel erg gelukkig."

Wat vind je belangrijk van het werken in de openbare ruimte?

"Er zijn twee dingen die ik wel heel belangrijk vind. Het eerste is dat ik hoop dat het voor mensen die niets met kunst hebben het kunstwerk ook betekenis krijgt. Dat het niet noodzakelijk is om een tekst te lezen om het werk te begrijpen. Tegelijkertijd hoop ik dat het voor ingewijden meerdere lagen heeft en interessant is, dat er genoeg aan te beleven en ontdekken is. Als een werk goed is, dan kan het kunstwerk niet zonder de omgeving en de omgeving niet zonder het kunstwerk. Dat beiden er beter van worden, daar streef ik naar."

Wat verwacht je van de proefrib?

De Mannen van Staal hebben een proefrib gemaakt van 7 meter hoog, ook gelijk de hoogste van het werk – echt gigantisch. De LEDstrip wordt daar ook al in aangebracht. Ik ben heel benieuwd hoe het gaat werken. Meestal gaat het goed, maar het is heel spannend. Daarvoor is de proefrib natuurlijk ook, misschien denk ik "Het moet nog een beetje dikker" of "Of de openingen van het gatenpatroon zijn te groot of te klein". Dat gaan we straks zien."

Wat zijn je verwachtingen voor het werk?

“Bij het maken van een kunstwerk heb ik altijd een beeld voor ogen en daar probeer ik zo dicht mogelijk bij te komen. Ik ben ook wel heel nieuwsgierig of het lukt altijd. Daar werk ik tot het eind aan om dat voor elkaar te krijgen. Dit werk verbindt de geschiedenis met de huidige tijd, met moderne technieken wordt deze weer tot leven gewekt. Het moet een gloeiend beest worden 's avonds en een merkwaardige passage overdag. De steeg wordt zo hopelijk een belevenis om doorheen te lopen.”